

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 102/09-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 1. apríla 2009 predbežne prerokoval sťažnosť O. S., Ž., vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 36 ods. 1 a čl. 37 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Žiline sp. zn. 7 NcC 37/2008 z 11. augusta 2008 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť O. S. o d m i e t a pre zjavnú neopodstatnenosť.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 6. februára 2009 doručená sťažnosť O. S., Ž. (ďalej len „sťažovateľka“), v ktorej namietala porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 36 ods. 1 a čl. 37 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných

slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 7 NcC 37/2008 z 11. augusta 2008 (ďalej len „uznesenie z 11. augusta 2008“).

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľka podala Okresnému súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) 24. februára 2005 „žalobu o určenie, že do dedičstva patrí nehnuteľnosť“, ktorá bola zaevidovaná pod sp. zn. 2 C 42/2005.

Ústavný súd nálezom sp. zn. II. ÚS 153/08 z 1. júla 2008 vyslovil, že okresný súd porušil základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu, ako aj jej právo na spravodlivé súdne konanie nepredložením spisu vo veci sp. zn. 2 C 42/2005 nadriadenému súdu na rozhodnutie o podanej námietke zaujatosti.

K priebehu konania v predmetnej veci sťažovateľka uviedla, že jej vtedajšia právna zástupkyňa JUDr. A. B. sa 15. februára 2007 do zápisnice na pojednávaní vzdala jej zastupovania. Sťažovateľka vychádzajúc z predpokladu, že pokiaľ jej uznesením okresného súdu bola advokátka ustanovená, musí byť aj uznesením súdu „zbavená povinnosti“ zastupovať ju. Podaním z 2. apríla 2007 požiadala okresný súd o zaslanie informácie, prečo jej nebolo takéto uznesenie doručené (doručenia uvedeného uznesenia sa sťažovateľka domáhala aj ďalším podaním z 30. apríla 2007). Zákonný sudca na toto podanie sťažovateľky odpovedal podaním z 3. mája 2007, v ktorom jej okrem iného oznámil, že „podľa názoru sudcu v danom prípade nie je potrebné vyhotovovať písomné uznesenie o zrušení právneho zastupovania... Navyše ste (sťažovateľka, pozn.) na svoje zastupovanie splnomocnili I. S.“.

Sťažovateľka podala 13. augusta 2008 okresnému súdu návrh na vylúčenie zákonného sudcu z prerokovania a rozhodnutia jej veci z 1. augusta 2008. Týmto návrhom reagovala na výzvu okresného súdu z 23. júla 2007, ktorou jej bolo oznámené, že okresný súd „nepripúšťa, aby ma vo veci č. 2C 42/2005 zastupoval môj brat..., ktorému som v zmysle ust. O. s. p. udelila generálnu plnú moc, a to podaním zo dňa 30. 4. 2007“.

Keďže okresný súd bol podľa sťažovateľky „do 30. 4. 2007 nečinný, resp. až do 22. 10. 2007, kedy mi bolo oznámené uznesenie súdu č. 2C/42/2005-83 zo dňa 25. 9. 2007, ktorým bolo zrušené zastupovanie advokátkou, pod bodom II. toho istého podania, odvolala som v zmysle ust. § 28 ods. 3 O. s. p. plnomocenstvo advokátke, a poukázala som súčasne na ust. § 31 ods. 2 O. s. p., keďže som chcela, čo najskôr udeliť plnú moc splnomocnenému zástupcovi, aby ma vo veci riadne zastupoval“.

Podľa sťažovateľky pokiaľ „sudca JUDr. J. R. na jednej strane tvrdí, že nie je potrebné vyhotovovať písomné uznesenie o zrušení právneho zastupovania, a na strane druhej tvrdí, že do rozhodnutia o zrušení ustanovenia právnej zástupkyne ma nemôže zastupovať splnomocnený zástupca, tento jeho počín nemôžem inak nazvať, ako zaujatosť voči mojej osobe alebo voči osobe splnomocneného zástupcu.

Tým, že sudca JUDr. J. R., nepripustil, aby ma zastupoval splnomocnený zástupca od 23. 7. 2007 (vyhotovenie výzvy súdu) do 6. 11. 2007 (nadobudnutie právoplatnosti uznesenia, ktorým sa zrušilo zastupovanie advokátkou), nemožno chápať inak, ako prejav zaujatosti sudcu.“.

V dôsledku uvedeného postupu okresného súdu došlo okrem iného k tomu, že sťažovateľkine „podania zo dňa 28. 3. 2008, 16. 4. 2008 a 24. 4. 2008, ktoré vypracoval a doručil súdu splnomocnený zástupca, sú nulitné. Nulitné sú na základe ust. § 24 O. s. p., ktoré hovorí, že v tej istej veci môže mať účastník súčasne len jedného zvoleného zástupcu. Ja som však mala dobrovoľne dvoch zástupcov, a to od 30. 4. 2007 do 6. 11. 2007. Dobrovoľne som mala len splnomocneného zástupcu, avšak advokátku som mala do 6. 11. 2007 ustanovená proti svojej vôli.

Vzhľadom na to, že od 30. 4. 2007 do 6. 11. 2007 ma nemohol splnomocnený zástupca vôbec zastupovať, a to na základe rozhodnutia (postupu) súdu, a po 6. 11. 2007 ma už mohol zastupovať, avšak nová plná moc mu udelená nebola, podania, ktoré vypracoval a doručil súdu po tomto dátume, nemožno považovať za právne účinné, pretože som ich nevypracovala a nepodpísala ja, ale splnomocnený zástupca, ktorý však už nemal platnú plnú moc.

Tieto nulitné akty boli spôsobené sudcom JUDr. J. R., ktorý porušil zákonnosť a ústavnosť v môj neprospech.“

K argumentácii krajského súdu uvedenej v odôvodnení uznesenia z 11. augusta 2008, v rámci ktorej poukázal na skutočnosť, že *„k protirečivému a vzájomne odporujúcemu procesnému postupu nedošlo výlučne postupom sudcu, keďže podanie zo dňa 23. 7. 2007 (ktoré obsahovo odporuje podaniu sudcu zo dňa 3. 5. 2007), vypracoval vyšší súdny úradník“*, sťažovateľka uviedla, že krajskému súdu v tomto uznesení *„ušlo pozornosti, že sudca celý čas zotrval na správnosti svojho postupu. Kedykoľvek mohol korigovať postup vyššieho súdneho úradníka, čo však neurobil. Vyšší súdny úradník predsa rozhoduje na základe poverenia sudcu, a teda jeho úkon, sa považuje za úkon sudcu.“*

Na základe nálezu ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 153/08 z 1. júla 2008, v ktorom *„sa konštatuje, že vo veci sudca postupoval protiústavne a nezákonne“* a že porušil sťažovateľkino základné právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivé súdne konanie, podala sťažovateľka ďalší návrh na vylúčenie zákonného sudcu zo 14. júla 2008 (krajský súd tento návrh považoval za doplnenie námietky zaujatosti vznesenej podaním z 1. augusta 2007, pozn).

Podľa sťažovateľky malo byť krajským súdom rozhodnuté o vylúčení zákonného sudcu z prerokovania a rozhodnutia tejto veci aj preto, že on sám vo svojom vyjadrení k podanej námietke zaujatosti *„doporučil nadriadenému súdu, aby uznal námietku navrhovateľky a vylúčil ho z prejednávania danej veci“*. Toto vyjadrenie sudcu má *„samo o sebe má výpovednú hodnotu, že sudca by bol pravdepodobne zaujatý, pri ďalšom rozhodovaní“*, ktoré by bolo *„poznačené antipatiami“*.

Na základe uvedeného sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd vydal nález, v ktorom vysloví, že jej základné práva podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 ústavy, čl. 36 ods. 1 a čl. 37 ods. 2 listiny, ako aj právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru boli uznesením z 11. augusta 2008 porušené, zruší ho a vec vráti na ďalšie konanie.

V závere svojej sťažnosti sťažovateľka požiadala o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom z dôvodu nepriaznivých finančných pomerov.

II.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy sa každý môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky (identické znenie má čl. 36 ods. 1 listiny).

Podľa čl. 47 ods. 2 ústavy má každý právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom (identické znenie má čl. 37 ods. 2 listiny).

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru má každý právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti (návrhu) možno hovoriť predovšetkým vtedy, ak namietaným postupom orgánu verejnej moci (v tomto prípade krajského súdu) nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi napadnutým postupom tohto orgánu a základným právom, porušenie ktorého sa namietalo, ale aj vtedy, ak v konaní pred orgánom verejnej moci vznikne procesná situácia alebo procesný stav, ktoré vylučujú, aby tento orgán (všeobecný súd) porušoval uvedené základné právo, pretože uvedená situácia alebo stav takú možnosť reálne nepripúšťajú (IV. ÚS 16/04, II. ÚS 1/05, II. ÚS 20/05, IV. ÚS 55/05, IV. ÚS 288/05).

Sťažovateľka v konaní pred ústavným súdom namietala porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 ústavy, čl. 36 ods. 1 a čl. 37 ods. 2 listiny, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením z 11. augusta 2008. K porušeniu sťažovateľkiných práv malo dôjsť v dôsledku toho, že krajský súd nerozhodol o vylúčení zákonného sudcu z prerokovania a rozhodnutia jej veci napriek tomu, že v predmetnom konaní existovala dôvodná pochybnosť o zaujatosti zákonného sudcu v dôsledku procesných pochybení okresného súdu v konaní a sám zákonný sudca „doporučil“ nadriadenému súdu, aby ho z prerokovania a rozhodnutia jej veci vylúčil.

Podľa zistenia ústavného súdu krajský súd v rámci odôvodnenia svojho uznesenia z 11. augusta 2008 zhrnul obsah námietky zaujatosti sťažovateľky vznesenej v podaní z 1. augusta 2007 a doplnenej podaním zo 14. júla 2008, citoval ustanovenia dotknutých ustanovení právnych predpisov a následne okrem iného uviedol: *«V danej veci bol vydaný Ústavným súdom Slovenskej republiky Nález č. II. ÚS 153/8-32, zo dňa 1. júla 2008, v ktorom Ústavný súd rozhodol, že postupom okresného súdu boli porušené základné práva navrhovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práva a základných slobôd, a to nepredložením spisu, sp. zn. 2C/42/2005 nadriadenému súdu na rozhodnutie o námietke zaujatosti zákonného sudcu uplatnenej podaním zo dňa 1. augusta 2007, doručenej Okresnému súdu v Žiline 13. augusta 2007. V tejto súvislosti Ústavný súd poukazuje na výklad ust. § 15a ods. 5*

O. s. p., u ktorého treba vymedziť hranicu tak, aby sa zachovala spravodlivá rovnováha medzi základným právom na súdne konanie bez zbytočných prieťahov na jednej strane a právom na nestrannosť sudcu v rámci základného práva na súdnu ochranu na strane druhej. V tomto smere zaujal stanovisko, že nemožno z okruhu relevantných skutočností pripustiť na odôvodnenie námietky zaujatosti vylúčiť paušálne všetky „postupy sudcu v konaní o prejednávanej veci“, a to vo vzťahu k požiadavke nestrannosti súdu, ktorá vyplýva z čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 142 ods. 1 Ústavy SR, ako aj čl. 6 ods. 1 Dohovoru. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva Ústavný súd rozlišuje nestrannosť subjektívnu a nestrannosť objektívnu. V doplnených námietkach zo dňa 14. 7. 2008 navrhovateľka poukazuje na tzv. teóriu zdania (objektívnu nestrannosť), podľa ktorej nestačí, že sudca je potenciálne nezávislý a nestranný, ale musí sa javiť ako taký aj v očiach strán.

Zo spisového materiálu krajský súd zistil, že v procesnom postupe okresného súdu (sudcu) došlo k procesným pochybeniam, ktoré sa mohli javiť v očiach navrhovateľky, že sudca Okresného súdu v Žiline JUDr. J. R. je (zrejmy omyl správne malo byť uvedené nie je, pozn.) potenciálne nezávislý a nestranný. Jedná sa najmä o procesný postup v súvislosti s ukončením právneho zastúpenia navrhovateľky advokátkou JUDr. A. B., ktorá bola ustanovená navrhovateľke uznesením okresného súdu zo dňa 9. 8. 2005 (č. l. 13 spisu). Rozporne vyznieva najmä postup okresného súdu, ktorý najskôr informoval, že písomné uznesenie o zrušení právneho zastúpenia JUDr. A. B. nie je potrebné vyhotovovať, a že na základe splnomocnenia ju zastupuje I. S., neskôr v ďalšom v podaní zo dňa 23. 7. 2007 vyzýva navrhovateľku, aby oznámila súdu, či svojimi podaniami zo dňa 26. 2. 2007, 16. 4. 2007 a 6. 3. 2007 žiada o zrušenie plnomocenstva právnej zástupkyne JUDr. A. B. v tomto konaní. Zároveň jej súd oznamuje, že do rozhodnutia o zrušení ustanovenia právnej zástupkyne JUDr. A. B. v tejto veci nemôže zastupovať splnomocnený zástupca I. S.

Na základe uvedených skutočností krajský súd vyvodil, že navrhovateľkou namietané porušenie práva na nestranný súd je námietkou zo subjektívneho pohľadu, i keď v doplnených námietkach zaujatosti zo dňa 14. 7. 2007 navrhovateľke poukazuje na námietku z objektívneho pohľadu. Takzvaná teória zdania sa uplatňuje pri namietaní nestrannosti súdu z objektívneho pohľadu, keď podľa judikatúry Ústavného súdu, do rámca skutočností spochybňujúcich nestrannosť súdu z objektívneho hľadiska patria predovšetkým

rôzne prípady inkompatibility, teda situácie, kedy sudca rozhodujúci o veci mal s ňou dočinenia už predtým. Takéto skutočnosti však zo strany navrhovateľky neboli namietané a ani nadriadeným súdom zistené. Nadriadeným súdom nebola zistená ani vyvrátená prezumovaná domnienka subjektívnosti nestrannosti súdu v postupe sudcu Okresného súdu v Žiline. Pokiaľ okresný súd nesprávne a vzájomne odporujúco procesne postupoval pri ukončovaní zastupovania navrhovateľky advokátkou JUDr. A. B. a v tomto smere navrhovateľku taktiež nesprávne informoval, nebolo možné (takýto postup) chápať ako zámer zákonného sudcu, z ktorého by bolo možné vyvodiť jeho predpojatosť v konaní. Navyiac, k protirečivému a vzájomne odporujúcemu procesnému postupu nedošlo výlučne procesným postupom sudcu JUDr. J. R., keďže podanie zo dňa 23. 7. 2007 (ktoré obsahovo odporuje podaniu sudcu zo dňa 3. 5. 2007), vypracoval vyšší súdny úradník.

Vychádzajúc z uvedených skutočností krajský súd, ako nadriadený súd vyvodil, že nie sú splnené podmienky objektívnej a subjektívnej predpojatosti sudcu Okresného súdu v Žiline JUDr. J. R. na jeho vylúčenie z prejednávania a rozhodnutia v predmetnej veci.»

Ústavný súd v súvislosti s argumentáciou sťažovateľky pripomína svoju predchádzajúcu judikatúru, v rámci ktorej už vyslovil, že obsahom práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť návrhu oprávnených osôb a vylúčiť nimi označeného sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prejednanie veci nestranným súdom je len povinnosť súdu prejsť každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (m. m. I. ÚS 73/97).

Z obsahu uznesenia z 11. augusta 2008 je zrejmé, že krajský súd sa zaoberal argumentáciou sťažovateľky, ktorou odôvodnila svoju námietku zaujatosti a ktorá sa týkala riešenia otázky jej právneho zastúpenia v konaní, resp. procesného postupu pri vypovedaní splnomocnenia na jej právne zastupovanie advokátkou. Zo skutkových okolností, resp. faktu, že vzájomne odporujúce procesné úkony v predmetnej veci boli časovo následne po sebe vykonané – jeden zákonným sudcom a druhý vyšším súdnym úradníkom, dospel krajský súd napokon k záveru, že procesné pochybenia okresného súdu v súvislosti

so skončením zastupovania sťažovateľky advokátkou neboli dôsledkom zaujatosti zákonného sudcu, ale výsledkom nekoordinovaného postupu okresného súdu v tejto veci.

Podľa ústavného súdu výklad, ktorý použil krajský súd pri aplikácii § 14 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku, v rámci ktorého vyslovil, že procesné pochybenie okresného súdu v konaní, ktoré nie je výsledkom predpojatosti, resp. zaujatosti zákonného sudcu, samo osebe nepostačuje na prijatie záveru o vylúčení zákonného sudcu, nemožno považovať za ústavne nekonformný.

Sťažovateľka v rámci svojej argumentácie ďalej namietala nezákonnosť uznesenia z 11. augusta 2008 s poukázaním na vyjadrenie zákonného sudcu k námietke zaujatosti, v ktorom doporučil krajskému súdu, aby ho vylúčil z prerokovania a rozhodnutia uvedenej veci, pokiaľ sťažovateľka *„nemá k jeho osobe dôveru a sústavne napáda jeho procesný postup“*.

Vzhľadom na skutočnosť, že zákonný sudca sa v predmetnej veci vyjadril, že *„účastníkov konania nepozná, ale pokiaľ navrhovateľka nemá k jeho osobe dôveru a sústavne napáda jeho procesný postup, doporučuje nadriadenému súdu, aby uznal námietku navrhovateľky a vylúčil ho z prejednávania danej veci“*, nemožno podľa ústavného súdu záver krajského súdu, ktorým ho nevyhlúčil z prerokovania a rozhodnutia tejto veci (t. j. uprednostnil v danom prípade pri svojom rozhodovaní princíp prerokovania veci bez zbytočných prietáhov, napriek doporučeniu zákonného sudcu), považovať za arbitrárny.

Ústavný súd ďalej poukazuje na ustanovenie § 28 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého je výpoveď plnomocenstva zástupcom účastníka konania účinná voči súdu, len čo mu ju zástupca oznámil. Z tohto zákonného ustanovenia následne vyplýva, že v tomto prípade okresným súdom vydané uznesenie, ktorým zrušil ustanovenie advokátky na zastupovanie sťažovateľky v predmetnom konaní, ktoré bolo vydané až potom, ako advokátka vypovedala plnú moc na zastupovanie sťažovateľky v konaní, možno považovať za nulitný procesný úkon, t. j. procesný úkon nemajúci žiadne právne účinky.

Neexistuje teda ani žiadny právny dôvod, pre ktorý by sa podania sťažovateľky podané prostredníctvom riadne zvoleného zástupcu a doručené po vypovedaní plnej moci jej advokátkou mali považovať za nulitné.

Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd sťažnosť sťažovateľky pri jej predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 1. apríla 2009